

Zprávy, informace, oznámení

Jednala Správní rada UP

Na svém prvním zasedání v tomto kalendářním roce a také poprvé za účasti nové rektorky prof. J. Mačákové, CSc., se sešla Správní rada UP poslední únorové pondělí. V úvodu jednání seznámil prorektor UP pro vědeckobadatel-ské záležitosti doc. M. Mašláň, CSc., přítomné členy SR UP se zprávou o 22 výzkumných záměrech realizovaných na UP v r. 1999 (viz Žurnál UP, č. 19/2000, s. 3), které již prošly Vědeckou radou UP a budou v tomto roce pokračovat. Anotace jednotlivých výzkumných záměrů přitom byly členům SR zaslány předem. Jak prorektor Mašláň přítomným sdělil, jen za loňský rok z těchto výzkumných záměrů vzniklo na 300 publikací. Ing. J. Březina, přednosta Okresního úřadu v Olomouci, vznesl dotaz na citační odezvu těchto prací, která by mohla být měřítkem úspěšnosti jednotlivých výzkumných záměrů. Prorektor Mašláň jej však upozornil na skutečnost, že výzkumné záměry se rozběhly teprve ve druhé půli loňského roku, takže by toto hodnocení bylo předčasné, navíc UP dosud nevládní citační index, o jehož vypovídací schopnosti se i na půdě UP vedou dlouhé diskuse. Přestože SR měla průběžně zprávy výzkumných záměrů za loňský rok schválit, většina jejích členů

Nabídka Ústřední knihovny

V rámci získaných grantových prostředků nabízí Ústřední knihovna UP všem pracovníkům a studentům UP přístup do EIFL Direct, která obsahuje databáze:

- Academic Search Elite;
- Business Source Premier;
- MasterFILE Premier;
- Newspaper Source;
- Comprehensive MEDLINE.

Prostřednictvím EIFL Direct je možno vyhledávat v plných textech více než 3000 titulů zahraničních časopisů a v dalších 1300 informačních zdrojích. Obsahově jsou databáze orientovány na společenskovední a humanitní obory a na lékařství.

Adresa: <http://search.global.epnet.com/UserID:s7108593> Password: password

Adresa je přístupná pro všechny uživatele univerzitní počítačové sítě.

Blíže informace podá PhDr. L. Slezáková, tel. 563 1722.

RNDr. D. Lošťáková,
ředitelka ÚK

Jen několik řádků

Vědecké školy na UP

Univerzité je zapotřebí učitelů a badatelů. Jejich počet a kvalita by měly odpovídat poměrům na solidní univerzité západoevropského typu. Nejsm sám, kdo si myslí, že UP má mnoho učitelů, málo produktivních badatelů a veliký nedostatek špičkových odborníků, jejichž jméno je ve světě známé a přitažlivé pro mladé adepty vědy z celé naší vlasti a ze zahraničí.

Rozhlédneme-li se po UP pozorněji, uvidíme zde několik dobře fungujících vědeckých škol s dlouhou tradicí a mezinárodním ohlaselem. Další se pozvolna formují kolem vědecky silných a produktivních osobností. Dávají škole punc mezinárodní kvality a pravé vysokosti. Spojují univerzitu se světovou vědeckou komunitou a drží celou školu vysoko nad hladinou průměrnosti a provinencialismu.

M. Hejtmánek

uvedla, že z odborného hlediska není kompetentní tyto záměry posoudit, a proto pouze vzala na vědomí zprávu o řešení výzkumných záměrů.

Dalším bodem jednání SR UP mělo být projednání a vydání jejího souhlasu s dispozicí s nemovitým majetkem v souladu s § 15 odst. 1 zákona č. 111/1998 Sb. Konkrétně šlo o odprodej pozemku parc. č. 132/7 v k. ú. Nová Ulice, který nijak nesouvisí s univerzitními budovami. O koupi tohoto pozemku projevil zájem majitelé sousedního domu, dosud se však ke kupní smlouvě nevyjádřili. Správní rada UP proto doporučila jednání o odprodeji odložit. Stejně se SR UP vyjádřila i v souvislosti s předběžným souhlasem k odprodeji pozemku parc. č. 201/5, parc. č. 1380 a objektu občanské vybavenosti č. p. 530 v k. ú. Nová Ulice, spojených s bývalým autoprovodem UP. Naopak SR UP předběžně jednohlasně souhlasila se žádostí Města Olomouce ořízení věcného břemene uložení cyklistické stezky na pozemku parc. č. 30/12 v k. ú. Lazce a pozemku parc. č. 97/4 v k. ú. Hejčín.

V závěru jednání seznámil kvestor UP ing. J. Jirka přítomné s podklady k narovnání majetkoprávních vztahů k nemovitostem v Olomouci-Lazcích (Rošického kolej, blok B) a na Šmeralově 10 (Fischerova kolej).

Termín příštího zasedání SR UP byl předběžně stanoven na pátek 5. 5. 2000, kdy bude na programu projednání *Dlouhodobého záměru UP na r. 2001*, výroční zprávy UP za r. 1999 a zřejmě také rozpočtu na letošní rok.

-raf-

Usnesení České konference rektorů

Dokončení ze str. 1

obyvatel jsou v setrávajícím rozporu s reálnou úrovní financování vysokých škol v návrzích rozpočtu v kapitole 333. ČRK bude dále iniciovat způsoby efektivnějšího nakládání se zdroji uvnitř vysokých škol i v kapitole rozpočtu. Kromě toho však považuje za nezbytné hledat způsoby podstatného navýšení finančních prostředků pro vysoké školství z dalších rozpočtových i mimorozpočtových zdrojů. Nutná je rovněž urychlená novelizace pravidel pro odpisy z grantů.

4. ČRK vyjadřuje zájem i připravenost aktivně spolupracovat na legislativních iniciativách souvisejících se zákonem č. 111/1998 Sb., o vysokých školách. Obeznamnost se současnými problémy fungování vysokých škol bude východiskem k tomu, aby připravované změny byly konsensuální a realistické.

5. ČRK vyjadřuje solidaritu k postoji rakouských univerzit vyjádřeném ve společné deklaraci rektorů a předsedů akademických senátů dne 1. února 2000. ČRK je rozhodlá dále rozvíjet a prohlubovat partnerské vztahy mezi českými a rakouskými vysokými školami jako tolerantními, otevřenými a nezávislými institucemi i prohlubovat jejich nezastupitelnou roli v kultivaci společenského prostředí, ve kterém působí.

Na svém 47. zasedání ČRK rovněž vybrala své zástupce do tzv. reprezentativní komise, která je poradním orgánem náměstka MŠMT ing. J. Průši. Úkolem této komise, která je dále složena ze zástupců Rady vysokých škol a Klubu kvestorů, je připravovat materiály, které MŠMT předkládá k projednání ČRK a RVŠ. Mezi zástupci ČRK v reprezentativní komisi bude i rektorka UP prof. J. Mačáková, CSc.

-red-

Citační indexy budou

V průběhu února měli pracovníci i studenti UP možnost vyzkoušet si prostřednictvím on-line přístupu na Internetu citační indexy Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index a Art&Humanities Citation Index. K dispozici byla data od roku 1970, tj. téměř 25 milionů bibliografických záznamů článků renomovaných odborných časopisů celého světa. Specifikou citačních indexů je, že na rozdíl od jiných bibliografických databází zpracovávají data nejen z hlediska původce díla, ale je možné najít díla v článku citovaná a ohlasy na publikovaná díla.

Institute for Scientific Information (Philadelphia) omezil zkušební vstup na dva týdny a na současnou práci tří přihlášených uživatelů univerzitní počítačové sítě. Zájem byl však mnohem větší, takže se stalo, že se mnohým nepodařilo vystihnout moment, kdy bylo spojení možné. Nic však není ztraceno.

Knihovna Akademie věd ČR vypracovala v loňském roce projekt *Velkoplošná multilicence na přístup do databáze Web of Science*, který byl přijat MŠMT a bude z velké části financován ze státního rozpočtu. K tomuto projektu se v době zpracování připojila i Univerzita Palackého. Znamená to, že do výše uvedených citačních indexů by měl mít přístup každý uživatel naší univerzitní počítačové sítě (IP adresa 158.194...) a počet současně pracujících uživatelů by nebyl omezen. Nyní začínou probíhat smluvní jednání mezi všemi zainteresovanými partnery a vzhledem k rozsáhlosti projektu bude složité a náročné i jeho technické zajištění. Je těžké posoudit, ke kterému termínu bude projekt uveden do provozu, přesto je reálné věřit, že to bude v několika příštích měsících.

PhDr. L. Slezáková,
Ústřední knihovna

Seminář doktorandů

Ve čtvrtek 9. 3. 2000 se v posluchárně č. 504 u skleníku v budově D PŘF UP v Olomouci-Holici koná seminář doktorandů oboru botanika na PŘF UP. Zazní na něm celkem dvanáct přednášek, z toho pět v angličtině. Seminář začíná ve 13 hodin.

-kb-

Profesury

Pedagogická fakulta UP

V úterý 7. 3. se uskuteční na zasedání Vědecké rady PdF UP (v zasedací místnosti Děkanátu PdF UP, Žižkovo nám. 5) ve 13.30 hod. řízení ke jmenování **doc. PhDr. Vladimíra Spousty**, emeritního docenta a vedoucího Katedry pedagogiky PdF MU Brno (nyní zaměstnan jako externí učitel téže fakulty) profesorem **pro obor pedagogika**.

Téma přednášky je *Integrace umění jako prostředek komplexní umělecké výchovy*.

Komise pro posouzení návrhu na jmenování profesorem tvoří prof. V. Kovářček, CSc., PdF UP (předseda), prof. S. Komenda, DrSc., LF UP, doc. J. Mareš, CSc., LF UK (se sídlem v Hradci Králové), prof. L. Ries, CSc., PdF OU Ostrava a doc. J. Pelikán, CSc., FF UK Praha.

Své doporučení k návrhu na jmenování dali posuzovatelé prof. V. Směkal, DrSc., FSS MU Brno, prof. Z. Příkrýl, Olomouc, prof. J. Maňák, CSc., PdF MU Brno, prof. T. Fiala, CSc., PdF UJEP Ústí nad Labem, prof. Z. Obrzálek, DrSc., PdF UK Bratislava, prof. V. Jůva, DrSc., PdF MU Brno.

-pdf-

Zprávy, informace, oznámení**Informace z Grantové agentury ČR**

Grantová agentura ČR vyhlásila veřejnou soutěž

(a) na projekty neorientovaného výzkumu a vývoje s předpokládaným termínem zahájení řešení od 1. ledna 2001. Termín pro podání žádostí je 15. 4. 2000;

(b) na granty pro absolventy doktorandského studia (post-doc), termín podání žádostí stejný. Informace na internetové adrese <http://www.gacr.cz> a v *Bulletinu GAČR* (1/2000 a 2/2000).

V posledním čísle *Bulletinu GAČR* naleznete základní informace a pravidla systému GAČR 2000, v přílohách pak seznam oborů a podoborů, strukturu skupin a podskupin výzkumných oborů pro CEP používaný Radou vlády, formuláře pro grantové přihlášky, dílčí a závěrečné zprávy. Užitečný je kontrolní seznam náležitostí grantové přihlášky. Nebude-li přihláška obsahovat všechny požadované údaje, bude vyřazena z grantového řízení. -red-

K deseti letům existence svobodných odborů na akademické půdě

Ve dnech 17. a 18. 2. proběhl na Strojní fakultě VUT v Brně X. sjezd vysokoškolského odborového svazu na akademické půdě, během něhož bylo vydáno následující tiskové prohlášení:

Bliží se desáté výročí existence Vysokoškolského odborového svazu. Deset let je měřeno délkou lidského života – nemálo. Je to také celá čtvrtina aktivního profesionálního života každého z nás. Za deset let se v lidském životě změní mnoho věcí a je přirozené ptát se, zda uplynulý čas nebyl promarněn, zda bylo vykonáno, co vykonáno být mělo a zda vykonané přineslo to, co jsme očekávali.

Neočekávali jsme mnoho, vědomí si omezených možností země, splněno však bylo ještě mnohem méně. Stát, který vynaložil miliardy na záchranu špatně vedených bank, který investoval další miliardy do špatně vedených podniků, se ukázal jako špatný hospodář také ve veřejných službách.

Žádná z polistopadových vlád neprojevila ve své politice velké pochopení pro fundamentální význam vzdělání pro stabilitu společnosti a její dynamický vývoj nemyšlitelný bez obnovy lidského potenciálu, pro společenskou schopnost demokratické a kompetentní správy veřejných věcí. Nebyl překročen stín archaického, státně plánovacího modelu „výroby kvalifikovaných kádřů“, včetně této představě odpovídajícího rozpočtového modelu.

Naposled vláda ČSSD neplní své sliby o prioritním významu vzdělání a adekvátním růstu výdajů na tento sektor tak, aby bylo postupně dosaženo 6 % podílu na HDP.

Je nesporné, že české vysoké školství žije lépe než před deseti lety. Akademická obec je svobodná, může bez zábran cestovat, může pěstovat styky a tvůrčí spolupráci bez politických omezení, má volný přístup k informacím a vybavení škol se zlepšilo.

Je stejně nesporné, že vysoké školy velmi podstatně zvýšily svůj výkon, a to téměř zcela vzrůstem produktivity práce – počet studentů se zdvojnásobil při prakticky nezměněném počtu vysokoškolských zaměstnanců.

Je však ještě nespornější, že výsledky tohoto vývoje mohly být o mnoho lepší, kdyby politické reprezentace všech dosud použitých politických barev dostatečně chápaly, oč ve školství jde a zacházely s tímto sektorem veřejných služeb jako se skutečně prioritním nejen ve volebních programech, ale i v praktické politice.

Vysokoškolský odborový svaz je po deseti letech své existence nucen konstatovat, že svou nekonfrontační obhajobou sociálních a pracovněprávních zájmů zaměstnanců vysokých škol musí považovat za málo úspěšnou. Vzdor relativně značné a v naší zemi tradiční prestiži vysokoškolského vzdělání zůstává sociální postavení vysokoškolských učitelů a zaměstnanců – zejména mladých – druzohradě a v příkrém rozporu s požadavky, které tato práce na člověka klade. Výsledkem je

ztráta koncentrace ve prospěch každodenního obstarávání přivýdělků a vedlejších pracovních poměrů, v lepším případě pak odchod těch nejtalentovanějších na zahraniční pracoviště.

Jsmo si vědomi toho, že bez zásadní změny postoje veřejnosti ke školství obecně a vysokému školství zejména nelze – a naše desetiletá zkušenost to jasně prokázala – dosáhnout odpovědné a cílevědomé vzdělávací politiky žádné vlády, dokonce ani té, která se dnes k tomu veřejně hlásí.

Jsmo přesvědčeni, že bez rozsáhlých investic do vzdělání nebudeme kvalitou lidského potenciálu schopni obstát v soutěži evropských národů v žádné oblasti společenského života. -red-

Informace o výdeji identifikačních karet

Po bezmála třech týdnech výdeje identifikačních karet (IK) studentům UP je stav odebraných karet následující:

Fakulta	počet odebraných IK	celkový počet pořízených IK	v %
LF	748	1119	67 %
FF	823	1510	55 %
PF	268	596	45 %
CMTF	490	608	81 %
PdF	1054	2775	38 %
FTK	234	894	26 %
PřF *	420	1437	29 %

* po prvním dnu výdeje z celkem dvou dnů

Po analýze průběhu vydávání a díky vstřícnosti níže uvedených fakult budou IK vydávány těm studentům, kteří si je doposud nevyzvedli přímo na studijních odděleních těchto fakult v termínech jimi stanovených. Jedná se o tyto fakulty: LF, PF, CMTF, FTK. Pro fakulty Filozofickou, Pedagogickou a Přírodovědeckou bude vypsan náhradní termín v polovině března. -cvt-

Volná místa na kolejích

SKM UP nabízí volná místa na kolejích. Zájemci včetně studentů bez nároku na koleje se mohou hlásit u referentek jednotlivých kolejí: Šmeralova kolej – tel. 563 80 26, kolej J. L. Fischera – tel. 563 80 25, kolej E. Rošického – tel. 522 94 02. Informace poskytuje rovněž ubytovací kancelář SKM – tel. 522 60 57. -skm-

Stručně

V rámci cyklu besed **Hovory o víře** pořádaného Vysokoškolským katolickým hnutím vystoupil 23. 2. v olomouckém Centru Aletti doc. F. Kunetka z Katedry liturgiky CMTF UP, který zde hovořil o křesťanské bohoslužbě. Tentýž den byl v Centru Aletti hostem autorského čtení nazvaného *Jenom bohatí mají právo na život* M. Kozelka. * * *

Ve čtvrtek 24. 2. přednášel od 18 hodin v Centru Aletti prof. J. B. Lášek z Husitské fakulty Univerzity Karlovy. Tématem jeho vystoupení byly **Současné spirituální proudy v českém křesťanství II – Reformní směry katolicismu v 19. století od Bolzana k jednotě duchovenstva.** * * *

Multikulturní centrum olomoucké Charity uspořádalo pod záštitou arcibiskupa msgr. J. Graubnera ve čtvrtek 24. 2. v aule Právnické fakulty UP benefiční akci nazvanou **Žijeme v multikulturním městě.** Od 16.30 hod. měli občané Olomouce možnost besedovat se zástupci veřejné správy, školství a kultury, v 19 hodin následoval koncert skupiny Natalika; k vidění zde byla rovněž výstava fotografií J. Štreita a E. Sobka. * * *

V úterý 29. 2. se ve velké zasedací síni Rektorátu UP uskutečnila **pracovní schůzka vedení univerzity s vedoucími pracovníky jednotlivých útvarů RUP,** na které si její účastníci vyměnili základní informace o vzájemných vztazích, pracovní náplni i konkrétní náměty a připomínky k další optimalizaci fungování RUP. -red-

Přednáška zahraničního bohemisty

Olomoucká pobočka Jazykovědného sdružení zve na přednášku *Syntaktická modelace českých rezultativních konstrukcí v rámci dependenční gramatiky,* kterou proslaví Dr. Markus Giger (Univerzita Zürich). Přednáška se koná v úterý 7. 3. 2000 v 16.30 hod. v posluchárně č. 7, FF UP, Křížkovského 10 (přední trakt, 1. posch.). Úvodní slovo bude mít prof. M. Komárek, DrSc. Hosté jsou vítáni.

Doc. B. Bednaříková,
tajemnice olomoucké pobočky JS

Poznámka**Případ cílené finanční stimulace**

Na některých fakultách se rozhodli vyplácet svým pedagogům částky osobního ohodnocení podle toho, zda mají publikace v impaktovaných časopisech (I. LF UK, *zlínská technika*, LF UPJS Košice). Člověk se až diví, jak jednoduchým opatřením může fakulta stimulovat aktivitu, na které jí záleží a rozhodne-li o její prioritě. Omezí prostě rozptyl finančních prostředků a soustředí je do oblasti, kterou pokládá toho času za nejdůležitější. Kdo ví, jak se to zamlouvá tamním akademickým pracovníkům, ale prý to účinkuje. Určitě roste grantová potencia. Na UP tohle opatření zavedeno není, s výjimkou laboratoře doc. M. Strnada na PřF. Ale tam se stejná věc odměňuje jednorázově z grantových prostředků. -mh-

Události

Xenofobie – výzva k zaujetí postoje

V pondělí 14. 2. přenesl docent morální teologie z Univerzity v Pasově (SRN) ThDr. A. P. Rethmann v aule Filozofické fakulty UP přednášku na téma *Xenofobie – výzva k zaujetí postoje*, kterou organizovala Katedra systematické teologie CMTF UP. Doc. Rethmann čerpal při svém vystoupení především z vlastních bohatých zkušeností – je totiž také konzultorem Biskupské konference SRN v otázkách migrace.

Přednášející vycházel především ze situace Německa, s obdobnými projevy nesnášenlivosti vůči cizincům se však můžeme setkat i v ostatních evropských zemích. Doc. Rethmann se zamýšlel nad psychologickými a sociologickými příčinami tohoto jevu. Proč na území bývalé NDR po sjednocení Německa vzniká averze vůči Turkům, ačkoliv tam toto etnikum dosud nežije? Fenomén *nenávisť k Turkům bez Turků* vykazuje různé obdoby (nenávisť k Židům bez Židů apod.), které mají společného jmenovatele: iracionální potřebu vytváření obrazu nepřítel, potřebu nacházet objekt pro

projekci svých vlastních agresí a podvědomých úzkostí.

Xenofobii lze předcházet speciálními programy integrace menšin do většinové společnosti. Tato integrace však nesmí vyústit ve ztrátu kulturní identity menšin, v jejich beztvare rozplynutí ve většinové společnosti. Požadavky zachování vlastní identity a integrace do nového prostředí lze harmonicky skloubit, jestliže dojde k plodnému setkávání a vzájemnému obohacování obou kultur. Je proto nutné, aby společnost, která cizince přijímá, jim umožnila setrvat v kontaktu s jejich původní kulturou a prostředím. Na druhé straně je nutné předejít vytváření gheta, nově přichozí je třeba uvádět do kultury a civilizace hostitelské země. Správnému vztahu k cizincům se můžeme učit i na stránkách bible, kde je zdůrazňována pohostinnost a lidský přístup k cizincům.

Na závěr lze jen vyjádřit politování, že se této podnětné přednášky zúčastnil jen mizivý počet zájemců.

ThDr. J. Beneš,
CMTF UP

Archeologické nálezy pozdního středověku

Tak zněl název přednášky archeologa PhDr. J. Bláhy, která se uskutečnila 24. 2. v Besedním sále Muzea umění v Olomouci. PhDr. J. Bláha

zde zejména pro posluchače uměnovědy FF UP podrobně demonstroval určovací postupy nálezu dvou významných pozdně gotických kameninových pohárů z první poloviny 15. století, které byly před časem nalezeny při olomouckých vykopávkách v Uhelné a Michalské ulici. Jedná se o pohár s reliéfním portrétem hlavy patricijské ženy, který je zcela zachovalý, a o pohár s hlavou muže. Podařilo se určit i místo původu: byly zhotoveny v Lužickém Budyšíně v dílně, která existovala v letech 1400–1450.

Tyto poháry měly v užívání jen nejvýznamnější a nejbohatší osoby té doby; kdo je v Olomouci vlastnil, dosud zůstává neobjasněno. Oba poháry byly také součástí olomoucké expozice tzv. výstavy století *Od gotiky k renesanci*, která byla do posledního únorového víkendu instalována v Muzeu umění.

-tj-
Foto archiv PÚO

Týden geostatistiky na Přírodovědecké fakultě UP

variogramu přibližně vypočteného z naměřených dat usuzovat na hodnoty zkoumané veličiny v těch místech prostoru, kde nebylo možno měření provádět. Tak např. z určité struktury koncentrace diamantů naměřené na vlastním pozemku může jeho majitel za určitých okolností získat dobrou představu o jejich výskytu na sousedním pozemku, o jehož koupi uvažuje; právě úlohy podobné těmto byly konkrétní motivací pro vznik krigingu. Není pochyb o velké aplikovatelnosti těchto speciálních statistických metod; i tzv. čistého matematika však musí nadchnout krásou a originalitou matematických myšlenek, na nichž jsou tyto metody založeny.

Kurz probíhal celých pět dnů v přeplněné největší posluchárně pořádací katedry a v její počítačové učebně za velkého zájmu studentů i pedagogů a za vskutku mimořádného pracovního nasazení prof. R. Duttera. Teoretické přednášky (při jejichž sledování byla studentům oporou skripta prof. R. Duttera) byly kombinovány s cvičeními, kde studenti řešili konkrétní zadané problémy pomocí programového produktu GEOSAN. Tento po matematické stránce velice silný softwarový nástroj

byl prof. R. Dutterem na Katedře MAaAM PřF UP po skončení kurzu ponechán k dalšímu bezplatnému využívání, a to včetně uživatelské dokumentace.

Kurz *Geostatistika* byl určen především pro studenty 3. až 5. ročníku magisterského studijního oboru *matematika a její aplikace* a studenty doktorandského studia oboru *aplikovaná matematika*, kteří měli všichni potřebné znalosti statistiky k jeho plnému zvládnutí. O konání kurzu byli s předstihem informováni také vedoucí kateder, které se zabývají problematikou představující aplikační oblast geostatistiky, tj. geografie a ekologie. Kurz *Geostatistika* byl pak po dohodě zařazen jako součást výuky statistiky pro studenty 1. ročníku oboru *geoinformatika*, u nichž se očekává spíše zvládnutí první, praktičtější orientované části kurzu, pochopení pouze nejzákladnějších principů krigingu a především získání představy o užitečnosti statistických metod pro jejich další práci. Znalosti na tomto kurzu získané budou součástí zkoušky ze statistických předmětů u všech studentů, pro něž byl kurz oficiálně určen, i když požadovaná úroveň znalostí bude, jak již bylo naznačeno, diferencovaná.

Umělecké debaty zahájily

Vedoucí ateliéru kresby na Katedře výtvarné výchovy PdF UP doc. D. Puchnarová připravila cyklus besed s výtvarníky – pedagogy vysokých škol pod názvem *Umělecké debaty*. První z nich, která proběhla 23. 2. v Erbovním sále KVV, dala prostor grafikovi doc. O. Michálkovi (na snímku), vedoucímu Kabinetu grafické tvorby KVV.

Prostřednictvím projekce videofilmů, diapozitivů a vlastního slova tak doc. O. Michálek seznámil početné publikum (zejména z řad studentek) s obsahem své grafické tvorby od absolutoria VŠ až po současnost. O. Michálek tvoří kombinovanými grafickými technikami a zúčastnil se mnoha zahraničních grafických přehlídek; pracovně pobýval v Kanadě a na Islandu.

Další z besed výtvarníků jsou plánovány na 15. 3. (doc. D. Puchnarová) a na 12. 4. (doc. V. Havlík).

Text a foto -tj-

Francouzští hosté opět v Olomouci

Dokončení ze str. 1

doprava, bankovníctví aj.) a změnili se i o aspektech, které nám integrační proces znesnadňují (počet přijatých zákonů, privatizace peněžních ústavů aj.). V závěru oba řečníci na konkrétních příkladech doložili, jakými finančními dotacemi, investicemi i podpůrnými programy (Phare, Ispa, Sapard) pomáhá Evropská unie České republice i jiným zemím střední a východní Evropy jejich integrační proces urychlit.

Věřme, že se přednášky francouzských odborníků stanou v Olomouci tradicí.

PhDr. J. Petříková, Ph.D.
Katedra romanistiky FF UP

Dokončení ze str. 1

Studenti přistupovali v naprosté většině k řešení zadaných problémů se zájmem, překonávali počáteční nesnáze se softwarem i cizím jazykem (kurz probíhal v angličtině) a postupně se jim tak dařilo danou problematiku zvládnout. Zúčastněným studentům doktorandského studia se dostalo od prof. R. Duttera dokonce zvláštního ocenění za vyřešení speciálně zadaného úkolu. Diskuse se studenty matematických oborů po ukončení kurzu ukázala, že jej celkově hodnotí velmi pozitivně; určitou bariéru pro některé z nich představovala horší znalost angličtiny. Problém s jazykem byl ještě výraznější u studentů geoinformatiky, kterým navíc mohla činit určité těžkosti i matematická stránka kurzu.

Na závěr je vhodné zdůraznit, že kurz *Geostatistika* prof. R. Duttera navázal na předchozí přednáškovou a pedagogickou činnost specialistů obou kateder na partnerských pracovištích, která se v rámci programů SOCRATES a TEMPUS uskutečňovala v minulých dvou letech.

RNDr. J. Talašová, CSc.,
Katedra matematické analýzy
a aplikací matematiky PřF UP

Z vědeckých pracovišť UP

Vědecká škola optiky

Článek doc. M. Hrabovského, DrSc., vedoucího Společné laboratoře optiky UP a Fyzikálního ústavu AV ČR, v časopise *Aula* 4/99 (s. 48–51) přináší svědectví o tom, že základem kvality oboru a jeho úspěšného vývoje jsou osobnosti výjimečných vlastností. Jména pracovníků staré olomoucké univerzity jako B. Conrad, V. Stansel, M. Jerg, K. Segner, M. Marci atd. našemu čtenáři nic neříkají, ale jejich vědecké výsledky významně posunuly hranici poznatelného ve fyzice 17. a 18. století. Rovněž jména profesorů B. Havelky a E. Kepřta z doby obnovené univerzity oslovují dnes už jen znalce optiky a pamětníky. Byli to muži vzdělaní na českých a zahraničních vysokých školách, kteří se již před 2. světovou válkou podíleli na rozvoji moderního českého optického průmyslu a na Přírodovědeckou fakultu UP přišli z přerovského podniku Meopta. Pracovali tam v podnikovém Ústavu pro výzkum optiky a jemné mechaniky spolu s Z. Knittlem, O. Studeníkem, S. Mínařem aj., kteří působili také na Univerzitě Palackého, a to na Katedře optiky a jemné mechaniky, kterou založil na PřF UP prof. E. Kepřt v r. 1962.

Po válce, v r. 1952, byl na půdě ČSAV v Praze zřízen základní výzkum v Laboratoři optiky ČSAV, kterou vedl dr. J. Hrdlička a později přerovský B. Havelka, který byl zároveň profesorem teoretické fyziky na UP v Olomouci. Kvůli větší koncentraci sil a prostředků převedl Laboratoř optiky z Prahy do Olomouce (r. 1965). Nosné ideje z ústavu přerovské Meopty přinesl na Katedru optiky a mechaniky PřF UP její zakladatel E. Kepřt. Vnější výrazem úspěchů jejich snah byl např. kongres International Commission for Optics (Praha 1947) a 10. kongres téže organizace v r. 1975 pod vedením B. Havelky. Slo v té době o největší

mezinárodní organizaci optiků a jejími viceprezidenty se stali J. Hrdlička (1947–50), B. Havelka (1969–75) a J. Peřina (1987–90).

Především prof. B. Havelka, tato významná a nepřehlédnutelná osobnost české i světové optiky, vtiskl úvodní koncepci tehdejší Laboratoři optiky UP. Jeho aktivitu podpořili přímo účastí další významné osobnosti tohoto oboru působící na UP (E. Kepřt, Z. Knittl, J. Němec aj.) a v posledních třiceti letech řada výborných absolventů Katedry optiky PřF UP (za všechny prof. J. Peřina, DrSc., v letech 1990–94 vedoucí Katedry optiky, 1987–90 viceprezident ICO, 1991–94 prezident SPIE/CNS).

V současné době je optika soustředěna na Katedře optiky PřF UP a ve Společné laboratoři optiky UP a Fyzikálního ústavu AV ČR. Obě pracoviště jsou odborně úzce propojena také s pracovišti sekce optiky Fyzikálního ústavu AV ČR. V současné době je vědeckým garantem a spolupracovníkem Společné laboratoře optiky prof. J. Peřina.

V posledních letech vyrostla nová generace vědeckých pracovníků – mladých, zapálených a doslova „nadupaných“ teoretickými i experimentálními znalostmi, kteří jsou zárukou pokračování téměř čtyřicetileté tradice intenzivního pěstování optiky v Olomouci.

Koncepční orientace Společné laboratoře optiky je rozdělena do čtyř okruhů: kvantová, nelineární a statistická optika; vlnová optika a holografie; experimentální a aplikovaná optika, optika tenkých vrstev; přístrojová technika. V první řadě se jedná o tradiční, moderní a mezinárodně úspěšnou oblast základního výzkumu založenou na pracích a osobnosti prof. J. Peřiny v oblasti kvantové, koherentní a statistické optiky (uvedeno 13 témat). Následuje výčet a charakteristiky deseti výzkum-

ných oblastí vlnové optiky, holografie a aplikované optiky s významem pro praktickou aplikaci ve sféře medicínské, výrobní a výzkumné. Článek M. Hrabovského uvádí dále sedm příkladů typických realizovaných zařízení a přístrojů, z nichž uvedeme jeden: zrcadla a jiné optické prvky pro obří teleskopy pro studium kosmického záření (programy CAI, CELESTE – Francie, AUGER – USA).

Článek končí tímto konstatováním: „Význam výsledků vědeckého bádání olomouckých optiků v minulosti i současnosti, především v oblasti kvantové optiky, je tradičně velký, je dokladovaný velkou řadou monografií a publikací v prestižních odborných časopisech a na mezinárodních vědeckých konferencích, ale také velkým zájmem různých tuzemských i zahraničních vysokých škol, vědeckých a technických pracovišť i výrobních podniků o vědeckovýzkumnou spolupráci, a to včetně konkrétních aplikací, což je nesporně tradičním a neúprosným měřítkem, respektive indikátorem, kvality práce pracoviště.“

Z výše citovaného článku vybral

-mh-

Zajímavosti z historie

Na vratislavskou univerzitu byl Jan Evangelista Purkyně (1787–1869) prosazen proti vůli tamní fakulty. Za své vlastenecké výroky o české řeči při zahajovací schůzi Spolku přírodovědců v Praze měl konflikt s úřady. Byl členem všech akademií v Evropě; položil ideový základ akademie u nás. Ve dvaceti absolvoval filozofickou fakultu, v jednatřiceti letech fakultu lékařskou. Piaristické gymnázium ve Strážnici, kde studoval, nese jeho jméno. Mluvil plynně latinsky. S Františkem Palackým byli osobní přátelé. Rozkmitřili se kvůli encyklopedii, kterou chtěl Palacký vydat, ale Purkyně byl proti, protože náklady by ohrozily vydávání českých časopisů, které považoval za důležitější. Roku 1862 založil Spolek lékařů českých a časopis lékařů českých, obojí trvá dodnes. Dávno před Pavlovem popsal podmíněný reflex pokusem sám na sobě. Jako rovný s rovným se mají Češi zařadit do světového společenství, tvrdil.

Z přednášky prof. C. Dostálka na schůzi Sekce pro dějiny lékařství (25. 2.) zaznamenal

-mh-

Přečtli jsme za vás

Lež a pravda

Lež není porážka, ani když pravda právě vítězí. Lež nelze porazit, protože ona nikdy svou prohru neuzná, už proto, že kritériem určujícím, zdali jde o porážku, či o vítězství, je pravda. A lež přece nikdy nemůže připustit, aby jejím soudcem byl její oponent. Odmlčí se, nepřestane však být.

Lež je běžec krátkých tratí, pravda má šanci jenom jako vytrvalec. Teprve tam se ukáže, kdo drží směr a kdo opoatunně klikkuje. A to je důvod, proč lež spoléhá na krátkost naší paměti a je na nás, abychom zkoušku pravdivosti prováděli zásadně v dlouhodobém kontextu.

Lež má spoustu možností – pravda v každé situaci jen jednu, a její platnost je povinná dokázat. Úloha lži je nesrovnatelně jednodušší: jí stačí poukazovat na chybějící argumenty.

To je ostatně důvod, proč tvrdíme, že hlavním protivníkem pravdy není lež – ale nedostatek důkazů.

(Z knihy S. Komendy *Obrana průměrnosti – eseje a fejetony*, ALDA Olomouc 1999, 157 stran).

-mh-

Téma: grantová úspěšnost na UP

Granty Katedry filozofie CMTF UP (I)

1. Modernizace výuky filozofie na teologické fakultě s přihlédnutím k pluralitě současného myšlení (jednoletý grant Fondu rozvoje vysokých škol ukončený v prosinci 1999, řešitel L. Karfíková, Katedra filozofie CMTF UP)

Cílem projektu bylo formálně i obsahově zlepšit výuku filozofie na CMTF UP. Z formálního hlediska šlo jednak o zavedení filozofických seminářů (které do té doby netvořily součást studia), jednak o sérii přednášek hostujících domácích i zahraničních odborníků, rozšiřující obzor posluchačů. Z hlediska obsahu se projekt snažil reagovat na proměny filozofického myšlení v našem století, které dosavadní výuka filozofie na olomoucké teologické fakultě nedoceňovala: projekt zejména kladl důraz na pluralitu v současné filozofii a kultuře, soustředil se na vztah filozofie a vědy, filozofie a náboženství, filozofie a politiky. Zároveň se v rámci projektu podařilo navázat či prohloubit spolupráci olomoucké teologické fakulty s příbuznými pracovišti u nás i v cizině a doplnit alespoň některou chybějící cizojazyčnou literaturu.

Semináře

V letním semestru 1999 a v zimním semestru 1999/2000 Katedra filozofie uspořádala jedno- až dvousemestrální semináře (vždy pro 6–15 posluchačů, od nichž se očekávala účast v diskusi nad interpretovaným textem a zpracování referátu z české i cizojazyčné literatury): Co je to filozofování (Š. Holub – představení různých pojetí filozofie); seminář z logiky (V. Hušek – Logika možných světů, přirozená

dedukce, logická sémantika); Platónův dialog *Faidón* (V. Hušek); Platónovy menší dialogy (Š. Holub); Rozum a víra podle Anselma z Canterbury (L. Karfíková); Duše podle Aristotela, Tomáše Akvinského, R. Descarta a E. Husserla (V. Štěpínová); D. Hume, Zkoumání o lidském rozumu (Š. Holub); Filozofie akce M. Blondela (K. Říha); M. Heidegger, Bytí a čas (L. Karfíková); Filozofie dialogu (V. Štěpínová); Filozofie P. Ricoeura (L. Karfíková); Současná politická filozofie (Š. Holub).

Rovněž byla v rámci reorganizace studia filozofie nově zavedena jednosemestrální přednáška z politické filozofie (Š. Holub) představující základní pojmy politické filozofie podle H. Arendtové, *Vita activa*, a poskytující historicko-tematický přehled oboru (počátky řecké státnosti, Platónova Ústava, Aristotelovo pojetí obce a spravedlnosti, smluvní teorie státu, spor liberalismu a komunitarismu atd.).

Přednášky hostujících odborníků

V průběhu roku 1999 proběhly na CMTF UP přednášky P. Kouby (FF UK, Praha) na téma *Nietzschova nemorální ontologie*, M. Kirwana (University of London) na téma *Mastering the Past: The „Political“ in René Girard and Hannah Arendt*, P. Endeana (University of London) na téma *Theology and Spirituality*, J. Letze (Fakulta humanistiky Trnavské univerzity) na téma *Filosofia a veda* a J. Grygara (Fyzikální ústav AV ČR, Praha) na téma *Prostor a čas v současné kosmologii*.

-kal-

Dokončení přístě.

Kulturní památky na UP

Z galerie olomoucké univerzity

V Žurnálu UP č. 17 informovala R. Fífková o souboru 22 podobizen (olejů na plátně) protektorů olomoucké univerzity, jež byly namalovány v 18. a 19. století. S biogramy portretovaných osobností doprovázené reprodukcemi těchto podobizen se budou moci čtenáři Žurnálu UP nadále seznamovat pod výše uvedeným titulkem.

Dotyčný soubor obsahuje v první řadě podobizny římskoněmeckých císařů a současně českých králů z habsburské dynastie, počínaje císařem Maxmiliánem II. Právě podpis a (nedochovaná) pečeť tohoto panovníka na listině datované 22. prosincem 1573 stvrdily fundaci olomouckého biskupa Viléma Prusinovského z Víckova, zřizující kolej Tovaryšstva Ježíšova v prostorách olomouckého kláštera sv. Františka, s čímž projevil souhlas rovněž papež Řehoř XIII. (22. ledna 1573). Císař Maxmilián II. tehdy olomouckým jezuitům povolil, „aby všichni, i jednotliví studenti a žáci, kteří u nich v uvedené koleji odposlouchali čtení a byli shledáni hodnými a schopnými, mohli a měli být od nich promováni ke kterémukoli gradu zřadma [sic! – JF] a podle zptůsobů řádu a ti také byli pokládáni a drženi v hodnosti a důstojnosti, jako by byli promováni na kterékoliv univerzity v Německu, Itálii, Španělsku nebo Francii“.

Podobizna v našem souboru zobrazuje císaře Maxmiliána II. již v pokročilém věku, olysálého, s tvářmi obrostlou vousy, tedy v podstatně shodně, jak jej v podobnili mědirytina Dominika Custose z 2. poloviny 16. století, uchovávaná ve sbírkách Národní galerie v Praze, nebo plastika A. Colina v pražském chrámu sv. Víta. Malíř neopomněl zobrazit Maxmiliánův „habsburský“ ret a Rád zlatého rouna. Známe však i Maxmiliánovo tělesné utváření v jeho mládí z obrazů zachycujících celou jeho postavu, jak je tomu mj. na obraze Jakoba Seissenera z doby kolem roku 1545, kdy bylo arcivévodovi Maxmiliánovi, pozdějšímu císaři, 18 let.

Narodil se 31. července 1527 ve Vídni v manželství českého krále Ferdinanda I. Habsburského (od roku 1556 římskoněmeckého císaře) s Annou Jagellonskou, dcerou českého a uherského krále Vladislava Jagellonského a sestrou českého a uherského krále Ludvíka Jagellonského, zahynuvšího v bitvě u Moháče roku 1526. Získal nevšední vzdělání, měl smysl pro umění a proslul uhlazenými mravy i přívětivým vystupováním. Jeho zdraví však bylo chatrné, a tak brnění, do něhož císař Maxmilián II. oděl olomoucký portrétista, je spíše záležitostí konvence uplatňované v oficiálních panovníckých portrétech nežli Maxmiliánovy záliby ve válečnictví. Mezi vychovateli budoucího císaře se připomíná zejména Wolfgang August Schiefer z Alsaska, sympatizující s luterstvím, jenž naklonil k této konfesi i svého svěřence.

Ferdinand I. sice roku 1548 oženil syna Maxmiliána s jeho vlastní sestřenicí Marií Španělskou (dcerou Ferdinandova bratra, španělského krále Karla V.), přísnou katoličkou, ale na Maxmiliánových dobrých vztazích k protestantským německým knížatům a rezervovanosti vůči Španělsku to nic nezměnilo. Olomoučané poznali arcivévodu Maxmiliána již roku 1546, kdy město hostilo po tři týdny královskou rodinu.

Od roku 1552 pobýval arcivévodou Maxmilián ve Vídni, kde se nemálo zasloužil o rozvoj humanistického ovzduší na zdejší univerzitě. Jeho kontakty s protestanty, zejména s dvorním kazatelem Sebastianem Pfauuserem, vedly ke konfliktu s otcem i papežem; Maxmilián se sice pod pohrůžkou ztráty nástupnictví podvolil, ale současně zaujal postoj „disimulace“ (přetvářky). V roce 1562 byl ve Frankfurtu nad

Mohanem zvolen římským králem, téhož roku byl korunován na českého krále a v roce 1563 na krále Uher. Tehdy opět zavítal do Olomouce, přičemž „zástupci celého kraje a moravských měst mu vyjeli vstříc na více než sto koních, všichni v černém, s hedvábnými čabakami a stříbrnými dýkami“.

Po otcově smrti v roce 1564 získal Maxmilián II. císařskou korunu a přímo vládl v Uhrách, Čechách a Dolních Rakousích, zatímco jeho mladší bratři Ferdinand a Karel se usadili v Innsbrucku a Štýrském Hradci jako nezávislí regenti. V politice náboženské tolerance Maxmilián II. setrval; jeho úsilí mírnit náboženské konflikty uvnitř říše bylo motivováno rovněž tureckou expanzí v letech 1566–1574 (Maxmiliánovým vojevůdcem, vojenským teoretikem a organizátorem obrany před Turky byl Lazar Schwendi). Dne 14. ledna 1571 sice Maxmilián II. podepsal výnos zajišťující rakouským stavům (především šlechtě) svobodu vyznání, v českých zemích však postupoval v konfesionálních otázkách obezřetně, zejména vůči jednotě bratrské. V roce 1575 se zástupci českých nekatolických církví (luteránů, novoutrakvistů a českých bratří) dohodli na tzv. České konfesi (společném nábožensko-politickém programu), ale císař ústně Českou konfesi schválil teprve poté, kdy čeští stavové přijali nejstaršího Maxmiliánova syna Rudolfa za českého krále. K písemnému stvrzení České konfese ze strany Maxmiliána II. už nedošlo, neuskutečnil se ani Maxmiliánův záměr získat po vyměření Jagelloncův polskou královskou korunu buď pro svého mladšího syna Arnošta, nebo pro sebe. Císařova srdeční choroba ukončila jeho život během jeho účasti na říšském sněmu v Řezně 12. října 1576; k velkému pohoršení katolíků odmítl Maxmilián II. se v poslední hodině vyzpovídat a přijmout svátost posledního pomazání. V roce 1577 byly císařovy ostatky převezeny do Prahy a zde pohřbeny v chrámu sv. Víta.

Z 10 dětí Maxmiliána II. a Marie Španělské dva synové – Rudolf II. a Matyáš – dosáhli císařské a české královské koruny, Albrecht VII. vládl v Nizozemí, Maxmilián se stal velmistrem Řádu německých rytířů; dcera Anna byla provdána za španělského krále Filipa II. a dcera Alžběta se stala chotí francouzského krále Karla IX.

Doc. J. Fiala, FF UP
Foto archiv VMO

Diskuse, názory, ohlasy

Ad: Pochybnosti o Keanově biografii V. Havla

Pasáže v publikaci britského politologa Johna Keana *Václav Havel – politická tragédie v šesti dějstvích*, věnované filozofovi a sociologovi Josefu Ludvíku Fischerovi, prvnímu rektorovi Univerzity Palackého, jsme citovali v 19. čísle ŽUP s tím, že o komentář k informacím vzbudivším naše pochybnosti požádáme ředitele Archivu UP PhDr. P. Urbáška; jeho sdělení publikujeme:

1. JLF odešel z místa knihovníka v pražské univerzitní knihovně na konci roku 1923 a počátkem roku 1924 nastoupil do studijní knihovny v Olomouci (nikoli tedy, jak píše John Kean, v důsledku zásahu prezidenta T. G. Masaryka na „regionální univerzitu do Olomouce“ – ta v té době neexistovala). Bezprostředním podnětem Fischerova olomouckého „vyhnanství“ (tak svůj odchod do Olomouce JLF sám nazval) byl nesouhlas jeho nadřízených s Fischerovou publicistikou v levicových časopisech (*Varu*, *Kmeni*, *Červnu* aj.). Zdá se také, že JLF

řešil změnu svého působíště osobní tvůrčí krizí. V Olomouci se JLF pod přímým vlivem známého komunistického předáka Jana Kučery (několik roků u něj bydlel v podnájmu), přimkl ke komunistickému hnutí a stal se členem KSČ (1924).

V roce 1930 se JLF přestěhoval do vlastního domku v Brně, když se v roce 1927 habilitoval na zdejší Masarykově univerzitě. Pravděpodobně až v roce 1933 opustil místo v olomoucké knihovně a do roku 1935 působil jako knihovník v brněnské univerzitní knihovně. Po získání mimořádné profesury v roce 1935 přešel definitivně na Masarykovu univerzitu. Na počátku třicátých let se také rozešel s „karlínskými kluky“ v čele s Klementem Gottwaldem – zbolševizovanou komunistickou stranou.

2. Víme, že JLF byl pod permanentním dohledem Státní bezpečnosti v šedesátých letech. K tomuto období se také vztahuje příslušná pasáž vynikající publikace Františka

Koudelky *Státní bezpečnost 1954–1968*, ze které cituje John Kean. Těžké práce StB, přesněji její politické kontrarozvědky, se totiž tehdy výrazně přesunulo ze státně bezpečnostních záležitostí na „šmírování“ „protistátních“ nebo „protistranických“ postojů a názorů lidí, ke kterým zaujímaly komunistické sekretariáty trvale podezíravý vztah – v první řadě se jednalo o inteligenci, studenty a církev. Fischerovu činnost ohodnotili estébáci ještě v roce 1966 jako „velmi škodlivé ideologické působení“. JLF byl prostě v této době pro komunistický režim „persona non grata“, o čemž mimo jiné výmluvně svědčí Fischerův návrat na Univerzitu Palackého až v květnu 1968.

3. O pobytu JLF v Holandsku v období druhé světové války nevím nic bližšího.

4. JLF opětovně vstoupil do KSČ bezprostředně po únorovém převratu v roce 1948, a to jako významná osobnost poválečné vědy a kultury, první rektor obnoveného vysokého

MEZI NÁMI VZDĚLANCI

(Dokončení z minulého čísla)

Roku 1787 byl subrektorem generálního semináře na Hradisku u Olomouce (zřízeného roku 1783 za účelem výchovy římskokatolických kněží v duchu josefinismu), jmenován Josef Dobrovský (1753–1829). Věhlasný slavista se přestěhoval se do Olomouce 23. srpna téhož roku; učitel ho tu především profesor práv na olomouckém lyceu

JOSEF VRATISLAV MONSE,

kteřý jej znal ze vzájemné korespondence. V srpnu 1789 převzal Dobrovský funkci rektora generálního semináře; v Olomouci setrval do konce roku 1790, kdy byly generální semináře po smrti císaře Josefa II. jeho nástupcem, císařem Leopoldem II., zrušeny. Přátelský kruh, který se kolem Dobrovského vytvořil a k němuž ovšem Monse náležel, podnikal nezářka výlety do okolních hanáckých vesnic, zejména do Hnojic u Šternberka.

Roku 1788 zahájil Monse řadu zamýšlených publikací o městském právu pojednáním *Über die ältesten Municipalrechte der königlichen Stadt Brünn und dessen Bezirks* (o nejstarších městských právech města Brna a jeho okresů) a na naléhání Dobrovského dokončil 2. svazek politického dějin Moravy, dovedený do roku 1306 a dedikovaný Janu Křtiteli hraběti Mittroevskému. Josef Dobrovský napsal přáteli pro tento svazek úvodní kapitolu a současně doplněk 1. svazku, nazvaný *Über die ältesten Sitze der Slaven und ihre Verbreitung seit dem sechsten Jahrhundert; insbesondere über das Stammvolk der Mährer, und ihre Geschichte bis zur Einsetzung des Herzogs Rastislaw* (O nejstarších sídlech Slovanů a o jejich rozšíření od šestého století; zvláště o lidu kmene Moravanů a jeho dějinách až k nastolení vévody Rastislava). Pro plánovaný třetí svazek začal Monse sbírat materiál, jenž se zachoval v Monseho pozůstatosti. Zhoršující se zdravotní stav však odváděl Monseho od vědecké práce; údajný Monseho hlavní podíl na brněnské vědecké revui *Mährisches Magazin* byl proto zpochybněn.

Úporné bolesti hlavy a plicní obtíže ovlivňovaly i Monseho psychiku, stával se nedůtklivým a vztahovačným. Rok 1791 ztrpčily Monsemu spory s profesorem české pastorálky na teologické fakultě Václavem Stachem (1754–1831), autorem český psané poezie a překladatelem, na jaře následujícího roku se Monse střetl s ředitelem filozofické fakulty profesorem Františkem Reisingerem, stěžoval si písemně rektorovi lycea na studenty – stipendisty, když se dozvěděl, že navštěvují kavárny, iritovali ho svobodní zednáři...

Rokem 1792 jsou datovány dvě poslední Monseho publikace. Překlad lidovýchového spisku Karla z Eckartshausenu Monse opatřil titulem *Odkryté tajnosti čarodějnických kunštů k vejstraze a vyučování*

vání obecního lidu o pověrách a škodlivých bludech a předmluvou podepsanou „Josef Vratislav panoš z Monse“. Jak si při překladu německého textu počínal, vysvětlil Monse v předmluvě: „Ostatně co se přítomného přeložení dotýče, rád se uznávám, že neumím ani sem teztěl slovo uličenejch a obroušenejch užfoati, ale vynasnažil sem se tak psáti, jak u nás obyčej jest mluvití a jak my spolem mluvíváme a sobě rozumíme; neboť jestli vy mně rozumíte, pro který jedině sem tuto práci podstoupil, tak sme oba náš cíl dosáhli a cizí se nemá co do toho míchat.“ Heraldické pojednání s názvem *Historischer Versuch über das Landes-Wappen des Markgraffthums Mährens* (Historický pokus o zemském znaku Markrabství moravského) Monse připojil k tisku promočních teztěl svého syna Františka, absolventa olomouckého lycea a potomního zemského advokáta v Olomouci.

Professor Monse sice své přednášky v akademickém roce 1792/1793 ohlásil, ale pro zhoršující se chorobu je již nemohl konat. Dne 5. února 1793 zavítal k těžce nemocnému Monsemu Josef Dobrovský, který se oracel z cesty po švédských a ruských knihovnách (započaté 15. května 1792). Stal se tak svědkem posledních chvil přítelova života:

„Poslední den před jeho skonem jsem jej navštívil, neboť jsem tehdy cestoval z Ruska přes Olomouc. Vzchopil se a sebral všechny síly, aby se ještě dověděl, zdali jsem učinil nějaké nové literární objevy pro moravské dějiny. Byl příliš slab, aby mohl pochopit delší odpověď, a přesto kladl jednu otázku za druhou. Dojat opustil jsem jeho lůžko a byl jsem svědkem slz jeho přibuzných a přátel, s nimiž jsme doprovázeli jeho mrvé tělo.

Nikdo, kdo jej znal blíže a mohl pátrat po pohnutkách jeho jednání, by mu nechtěl odříci svou pozornost. Za dobrodiní a přátelství byl vděčen a plný citu. Jeho „Pii manes“, jež vydal roku 1776 jako upomínku na svého učitele Pavla Josefa z Rieggery, jsou jemu samému ke cti. Jeho oddanost k jeho panovníkům byla důstojně uctívá, k tomu i jeho zanícená horlivost v hájení práv Majestátu vůči hierarchickým opovržlivostem, jakož i jeho nelibost vůči všem nepřítelům volným soudům o zvěčnělém císaři Josefovi a jeho nařízeních. Naproti tomu hledal poučení všude, kde je mohl získat, byl laskavý a sdělný – k tomu ještě jeho velká korespondence s jeho učenými současníky, zejména prostřednictvím mohl dosáhnout rozšíření všech potřebných znalostí, zvláště když mohly mít alespoň nějaký vztah k prospěchu a slávě jeho pozehnání Kanaanu, jak v žertu nazýval úrodný kraj Hanáku. Jeho horlivost šla tak daleko, že nejen rád půjčoval knihy ze své knihovny, ale také často českým učitelům lidu objednával za hotové peníze spisy a rozděloval je mezi sedláky žádostivě četby. Což nemá Morava, nemá lyceum v Olomouci,

režimem kulminovala. Ve druhé polovině roku 1948 se JLF vzdal svých politických funkcí a posléze ve druhé polovině roku 1949 i postu rektora UP. Z olomoucké univerzity odešel Fischer za doposud ne zcela jasných okolností v roce 1954, kdy byl pravděpodobně vyobcován i z KSČ.

5. Příběh z Keanovy knihy o setkání JLF s tehdy šestnáctiletým chemickým učněm Václavem Havlem známe také z projevu prezidenta V. Havla, který jej pronesl u příležitosti udělení čestného doktorátu na UP 28. 5. 1990. V Havlově podání proběhlo setkání v pražské kavárně Slavii. Fischer nabízel Havlovi německý originál *Windelbandových dějin filozofie*, na Havlova námitku: „Vždyť je to německy, pane profesore,“ odpověděl: „No a, tak se nauč německy.“

PhDr. P. Urbáček

Odkryté Tajnosti

Čarodějnických Kunštů

K Vejstraze a Bvyčování
obecnjho Lidu

o
Powěrách a škodlivých
Bludech.

Seřazené v německé Mřici

o
Pána z Eckartshausen.

Do moravského Kajaška
přeložil
Přítomný Přítel své Mřici.

W Hofmann, v
vychování v Joseffo Simlona, str. 1792.
Kefertba, Raktora. 1792.
Prodává se za 6. kr.

Titulní list lidovýchového spisku Karla z Eckartshausenu, přeloženého J. V. Monsem do češtiny a vydaného v Olomouci roku 1792 pod titulem *Odkryté tajnosti čarodějnických kunštů*.

nemá naše Společnost oplakávat ztrátu tak horlivého patriota, tak pracovitého, čimorodého učitele, tak úctyhodného učeného člena?“

Josef Vratislav Monse zemřel v Olomouci dne 6. února 1793; pohřební kondukt směřoval z budovy lycea na starý olomoucký hřbitov nacházející se naproti hostinci U Dřevěného zvonu na Nové ulici. V místech tohoto hřbitova dnes stojí pavilon A výstaviště Flora – Monseho hrobka tak zanikla, nedochovala se zřejmě ani Monseho podobizna.

Vědeckou autoritu Josefa Vratislava Monseho dosvědčovalo jeho členství ve třech vědeckých společnostech. Po jeho smrti pak paradoxně zaštitila věhlas jeho jména tzv. *Fragmenta Monseana* (Monseho zlomky). Professor české řeči a literatury na Stavovské akademii v Olomouci, moravský historio- graf a od roku 1837 stavovský archivař v Brně Antonín Boček (1802–1847), „obohacoval“ totiž moravské dějiny prostřednictvím padělků, jež včleňoval do své edice *Codex diplomaticus et epistolaris Moraviae* (Moravský kodex listin a listů). *Fragmenta Monseana* náležel Monse podle Bočkova tvrzení těsně před svou smrtí na olomoucké radnici (vlepená do kodexu magdeburského práva), pocházela však z Bočkovy falzátorské dílny a již František Palacký je pokládal za nedůvěryhodný pramen.

J. Fiala

Aesculapův úsměv

Ani vlastním...

V době totality se zavedla píseň *Poručíme větru, dešti*. Primář Klobec, byv dotázán v jídelně při obědě, co on o tom soudí, pronesl svým daleko slyšitelným hlasem, až se mezi stoly rozléhalo: „Víte, člověk ani vlastním větrům neporučí...“

Nesnášel kuřáky

Primář Klobec vždy zdůrazňoval přísný zákaz kouření na svém oddělení. Jednou na pokoji pacientů pronesl: „Cítím zápach cigaretového kouře, ať se ihned přihlásí oiník! Za svůj přestupek bude exemplárně potrestán!“ Nikdo se však nehlásil. „Neovádi, počkám,“ řekl nahněvaný náčelník. Najednou se otočí a dí: „Vše odvolávám a omlouvám se vám. Vedle mne stojí můj zástupce dr. Kovář a ten smrdí jak popelník!“ (MUDr. Kovář byl velmi silný kuřák.)

Zapsal

prof. M. Slavětinský

učení v Olomouci (o tomto vyvrcholení Fischerovy životní dráhy se John Kean vůbec nezmiňuje). Tehdy, ostatně jako naprostá většina tehdejších levicových intelektuálů, viděl v komunistickém režimu jedinou možnou alternativu jak pro řešení domácích, především sociálních a národnostních problémů, tak pro změnu zahraniční politické orientace směrem na východ v důsledku mnichovského traumatu a výrazného podílu SSSR na porážce nacistického Německa. Svoji roli sehrál také Fischerův pragmatismus – snaha pokračovat v budování nové olomoucké univerzity ve funkci rektora tohoto vysokého učení. JLF se stal členem univerzitního akčního výboru a předsednictva krajského akčního výboru v Olomouci, kde předsedal nejprve školské a později kulturní komisi. Výrazně se také angažoval při organizování Sjezdu národní kultury, který proběhl v Praze v dubnu 1948 a kde Fischerova krátká fascinace komunistickým

Univerzitní pracoviště informují

Chceme-li do EU, musíme brát vážněji program rozvojové pomoci

Na naší alma mater vzniklo po r. 1989 několik specializovaných výzkumných „center“ (např. Centrum pro srovnávací kulturní studia, Centrum pro československá exilová studia aj.). Jedním z nich je i Centrum interdisciplinárních studií UP, jehož ředitelem RNDr. P. Nováčka, CSc., jsme požádali, aby čtenářům Žurnálu UP přiblížil aktivity, jimiž se centrum v současnosti zabývá a jaké úkoly jej čekají v nejbližší době.

Jaké je poslání Centra interdisciplinárních studií UP?

Naše centrum bylo založeno tehdejšími rektorem UP prof. J. Jařabem v r. 1996 a jeho úkolem je podporovat studia, která nejsou na Univerzitě Palackého ani na dalších českých univerzitách dostatečně zastoupena. Centrum interdisciplinárních studií UP se specializuje na čtyři oblasti: environmentální studia (tj. studia životního prostředí); studia udržitelného rozvoje; futurologická studia – což není předpovídání budoucnosti z křišťálové koule, ale snaha o identifikaci a sledování rozvojových příležitostí i ohrožení; a studia rozvojových zemí. Posledně jmenovaná oblast mě v současné době zajímá nejvíce, protože právě v rozvojových zemích se řada problémů životního prostředí vyhrucuje nejostřeji.

Kolik má centrum pracovníků a jaké konkrétní projekty v současné době řeší?

Pokud jde o personální obsazení centra, jsem po odchodu Z. Ulláka na brněnskou Masarykovu univerzitu jeho jediným pracovníkem. Činnost

centra je v současné době podporována dvěma granty OSN: první se týká rozvojových zemí a organizování Letní školy rozvojové pomoci a spolupráce, na němž se minou spolupracuje pětice odborníků z FF UP i institucí mimoúzemních. Druhý grant se týká udržitelného rozvoje v České republice. Na něm spolu se mnou participuje deset lidí z Ústavu mezinárodních vztahů, který spadá pod Ministerstvo zahraničí ČR, Geografického ústavu SAV a Prognostického ústavu SAV v Bratislavě, ze Společnosti pro udržitelný život v Praze a firmy Regioplan z Nitra.

Třetí projekt, na němž se podílím a jehož si centrem snad nejvíce, je tzv. „Millennium Project“ – v současnosti největší světový futurologický projekt, týkající se globálních varovných i žádoucích trendů. Na tomto projektu se podílí asi 500 odborníků ze 60 zemí světa, já v něm zastupuji Českou republiku. Každoročním výstupem z tohoto projektu je zpráva „State of the Future“, kterou vydává „American Council for the United Nations University“.

Se kterými zahraničními odborníky a institucemi spolupracujete?

V r. 1992 jsem získal Eisenhowerovo stipendium a v r. 1996 ještě Fullbrightovo stipendium. Právě díky tomu jsem navázal většinu svých pracovních kontaktů s odborníky v USA, ale mnohem méně ze zemí EU. Jsou to např. T. Gordon a J. Glenn z Millennium Project, nebo G. Barney, bývalý poradce prezidenta J. Cartera, dnes ředitel Millennium Institute v Arlingtonu. Mám také kontakt s prof. P. Bishopem z University of Houston at Clear Lake City, který založil magisterský studijní obor studií budoucnosti, s College of the Atlantic, se kterou UP oficiálně spolupracuje a na níž jsem v loňském roce deset týdnů přednášel, nebo s centrálou Eisenhowerova stipendia ve Philadelphii.

Dokončení v příštím čísle.

-raf-

... a tento týden...

7. BŘEZEN

Katedra botaniky Pff UP – Laboratoř růstových regulátorů, Šlechtitelů 11, Olomouc-Holice, učebna č. 502, 16.00 hod.: M. Petrivalský: Bioaktivace xenobiotik v rostlinách. Cyklus odborných přednášek.

Katedra algebr a geometrie Pff UP, Tomkova 40, Olomouc-Hejčín, posluchárna č. 301, 13.00 hod.: Doc. R. Halaš, ČSc.: Rozšiřování izotonních zobrazení. Seminář z univerzální algebr a uspořádaných množin.

Muzeum umění, Denisova 46, 18.30 hod.: Koncert souboru MUSICA VARIATA.

8. BŘEZEN

Katedra matematiky PdF UP, 14.00 hod.: Diplomové práce studentů 4. ročníku matematiky na 2. stupni ZŠ. Vědecko-didaktický seminář.

Muzeum umění, Denisova 46, 17.00 hod.: Mgr. V. Kauerová, PhDr. M. Koudela: Příprava rekonstrukce katedrály sv. Václava v Olomouci. Beseda KPVU.

Katedra historie FF UP, Křížkovského 10, posluchárna č. 13, 16.45 hod.: Iberie 2000. Pozvánka na expedici se světelnými obrazy.

Kostel Panny Marie Sněžné, 19.00: Studentská mše – udělování popelce.

-red-

Dění kolem nás

Ve stínu šibenic

Pátek 25. února 2000. Jako připomínku únorových událostí roku 1948, a zejména důsledků, které následovaly, uveřejnil deník MF DNES seznam osob popravených soudy komunistického režimu v letech 1949–1960. 234 jmen.

Seznam je pouhý seznam. Sloupce příjmení, křestních jmen, datum a místo narození, datum a místo poprav. A důvod exekuce. Probíhám ho očima, shora dolů. Dvě dlouhé strany. Pak se oči zastaví u skupiny jmen, tak obvyklých v kraji mého mládí. Ano, to jsou ti, které odsoudil jihlavský soud v souvislosti s případem z Babic. Drbola, Kopulety, Mityška, Němec, Pařil, Plichta ... Kněží a kulaci ... Každá doba má svou temnou kapitolu; tohle je temná kapitola mých studentských let. Moje rodina sice žila až za pár vesnicemi – ale já byl taky z kulacké rodiny, a to nás spojovalo a nechávalo stín šibenice dopadat až k nám. Dva mí spolužáci byli přímo z Babic. Miloš Hobza a Miloš Vyhnaček, zvaný Kuža. Tenkrát, po oné tragické noci v létě 1951, je třídní vyvolala, aby ze stupínku pověděli, jak to vlastně bylo.

Pak jsem v seznamu narazil na další jméno. Popraveného o pár měsíců později, až v roce 1953. Gustav Smetana z Jakubova. Tretný čin – velezrada a pomoc při vraždě. Jak asi může spáchat velezrada sedlák z vesnice v kraji bohem málem zapomenutém? Se synem tohoto popraveného jsem chodil ve školním roce 1947–1948 do prým reálného gymnázia v Moravských Budějovicích, Zdeňkem Nejedlým právě transformovaného na jednotnou školu. Patřil k premiantům. Po zrušení gymnázia jsme se už nikdy nesešli. Jenom mi jednou jeho kamarád ze vsi, se kterým mě svedl školní osud o pár let později, vyprávěl, že rodině Svobodových nedovolili navštívit odsouzeného otce a oběsili ho na Pankráci bez rozloučení. I taková může být tvář nelidskosti.

Dívám se do rozevřených stránek docela obyčejných novin docela obyčejného večera. Jenomže únorového. A dochází mi, že ve stínu každého jména, drobným písmem vytištěného, žili a žijí další lidé – rodina, příbuzní, přátelé, sousedé, známí. Lidé, kteří věděli a vědí, jak to bylo doopravdy, ještě než pravdu překryly zdi cynických politických frází oné doby a sloupců žurnalistické prodejnosti, kterým doba poskytla moc lámat lidské osudy. Nejenom utáženou oprátkou.

Spousta věcí, které jsou součástí našeho osudu dnes, se mi nelíbí. Neschopnost i zvůle mocných, prodejnost a chamtivost politiků, korupce těch, kterým bylo svěřeno řídit tu malou část světa, které říkáme naše.

Hluboce mě uráží, že ti, kdo vytvářejí hodnoty a žijí i ony mocné, potomci popravených z babické aféry, synové a vnuci sedláků tehdejší poúnorové doby, jsou znovu okrádáni dnešními mocnými, dnešními úřady. V tomhle se vlastně moc nezměnilo – parazitně nevymírají, jenom se transformují.

Alespoň v tomhle se však doba přece jenom změnila. Dnešní mocní už těm, kteří je prací svých rukou živí, nelámou vaz na konopných oprátkách.

Prof. S. Komenda

Kdysi umírali lidé kvůli vlasti. Nezačíná tomu již být naopak?

-jas-

Examinátor jako trenér

Přistupuji ke zkoušce spíše jako trenér, my jsme více trenéři než zkoušející. Samozřejmě, že je důležité něco vědět, protože bez toho se nemůže myslet, ale není to jediné a konečné kritérium. Proto existují knihovny! Podstatné je vědět, že něco nevíš, kde to najdu a jak se to hledá. Až to najdu, jak se to používá ... V mých přednáškách si studenti zvykají na to, že na věci není jednoznačná odpověď.

A. Lass (Universitas 1/99, s. 23–33)

Poznámka redakce

Redakce Žurnálu UP vítá informace a náměty ze všech oblastí života Univerzity Palackého, především však aktuální příspěvky nepřesahující počet 30–50 řádků. Vzhledem k omezenému rozsahu stran si redakce v opačném případě vyhrazuje právo příspěvky krátit.

V zájmu rychlého a bezchybného přenosu informací žádáme zájemce o uveřejnění textů, aby své příspěvky redakci dodávali na disketách nebo prostřednictvím e-mailu.

Připomínáme, že uzávěrka každého čísla je každé úterý v dopoledních hodinách.

Ďěkujeme za pochopení a spolupráci.

Redakce